

Longus. Daphnis et Chloe. Edidit *M. D. Reeve*. Leipzig 1986 (Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana). Σελ. XIX + 105.

Διὰ τοῦ παρόντος τόμου, ἀποτελοῦντος ἀνατύπων, μετὰ τινων προσθηκῶν, προγενεστέρως ἐκδόσεως (1982), ὁ Καθηγητὴς *M. D. Reeve* ἐκδίδει τὴν πλήρη χάριτος μυθιστορίαν τῶν Κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην τοῦ Λόγγου. Ἡ παράδοσις τοῦ κειμένου στηρίζεται κυριώτατα ἐπὶ δύο κωδίκων, τοῦ Λαυρεντιακοῦ *conp. sorpr. 627 (F)* τοῦ 13. αἰ. καὶ τοῦ Βατικανοῦ 1348 (V) τοῦ 16. αἰ. Περὶ τῶν κωδίκων τούτων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν καταγομένων, τῶν μεταξὺ τῶν κωδίκων σχέσεων καὶ τῶν προηγουμένων ἐκδόσεων γίνεται σύντομος καὶ ἀπικριβωμένος λόγος εἰς τὸν Πρόλογον (*Praefatio*, σελ. V-XV), εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποίου ἐπισυνάπτονται ἡ οἰκεία βιβλιογραφία (σελ. XVI-XVIII) καὶ ὁ πίναξ τῶν βραχυγραφουμένων κωδίκων (σελ. XIX).

Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον (σελ. 1-65) συνοδεύεται ὑπὸ πλουσίου κριτικοῦ ὑπομνήματος περιέχοντος τὰς γραφὰς τῶν κωδίκων, εἰκασίας καὶ διορθώσεις τῶν λογίων καὶ βραχείας παρατηρήσεις τοῦ ἐκδότου ἐπὶ τοῦ κειμένου. Ἡ συγκρότησις τοῦ ἀρχαίου κειμένου ἔχει συντελεσθῆ μετ' ἐπαινετῆς φροντίδος. Ὁ ἐκδότης γνωρίζει ἀριστα τοὺς χαρακτῆρας τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὕφους τοῦ Λόγγου (πβ. κριτικὸν ὑπόμνημα εἰς σελ. 3.2 *ἐπεποίητο*, 3.4 *χορεία*, 4.26-27 *ἐν τοῖς λειμῶσιν αἱ μέλιτται*, 16.4 *λεπιδωτά*, 21.13-14 *ἐρῶ μόνος* καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ), προβαίνει πολλακίς εἰς διόρθωσιν τοῦ παραδοθέντος κειμένου (οἶον σελ. 2.25 *διαγενομένου*, 4.4 *δέ*, 7.4 *ὅτι δὲ τότε πρῶτον* καὶ ἀλλαχοῦ), δὲν διστάζει δέ, ὅταν τὸ χωρίον τυγχάνη δυσξέμβλητον, νὰ ὁμολογήσῃ ἀδυναμίαν κατανοήσεως ἢ θεραπείας του (πβ. σελ. 17.15 *ἐπιδρομαῖς*, 21.9 *τροφῆς ἀμελοῦσιν*, 50.16-17 *ἐσχόλαζε... ἐκαλεῖτο πηγὴ* κ.ἄ.).

Καὶ ἡ παροῦσα ἐκδοσις, παρὰ τὴν πληρότητα καὶ ἀκρίβειάν της, παρέχει, ὡς καὶ πᾶσα κριτικὴ ἐκδοσις, τὸ ἐνδόσιμον εἰς προσθήκας, βελτιώσεις, παρατηρήσεις: Πρόλογος (*Praefatio*), σελ. XVI. Εἰς τὸν Πίνακα τῶν ἐκδόσεων (*Index editionum*) μνημονεύεται ἡ ἐκδοσις τοῦ 1786 ἐν Parma, ἀγνεύεται ὁμοῦ τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδότου. Πρόκειται συγκεκριμένως περὶ τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον *Λόγγου ποιμεικῶν τῶν κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην βιβλίου τέτταρος cum prologo de libris eroticis antiquorum. Parmae ex regio typographico MDCCCLXXXVI* ἐκδόσεως, ἐπιμελεῖ τὸ *J. B. de Rossi*, λανθάνοντος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ τυπογράφου *Joh. Bart. Bodonius*. Εἰς τὸν Πρόλογον τῆς εἰρημένης ἐκδόσεως ὁ τυπογράφος καταλέγει τελευταίαν μεταξὺ τῶν προγενεστέρων ἐκδόσεων τὴν Παρισινήν τοῦ *Villoison* (1778) διὰ τῶν ἐξῆς: «*Quarta est gr. lat. Parisiis 1778 in 8, quam secuti sumus, utpote recentissimam, et a viro curatam atque adornatam laudatissimo I.B.C. d' Anse de Villoison, docte, copiose, diligenter*» (σελ. XIX). Εἶναι σαφές ὅτι ἡ ἐκδοσις τοῦ 1786 ἀναπαράγει πιστῶς τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Villoison*. Τὸ πρᾶγμα ὑπῆρχε γνωστὸν εἰς τὸν *Mitscherlich*, ἐκδότην καὶ αὐτὸν τοῦ Λόγγου (*Λόγγου ποιμεικῶν τῶν κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην βιβλία δ', Longi pastoralium de Daphnide et Chloe libri IV*, *Biponti MDCCXCIV*, σελ. XI), τοὺς βιβλιογράφους τῆς *Bibliotheca graeca*, *I. A. Fabricius* - *G. C. Harles* - *C. A. Heumann* (τόμ. VIII, *Hamburgi* 1802, σελ. 135), κ.ἄ. Ἀρχαῖον κείμενον, σελ. 7.9-10 [1.13.3] «...ὅτι μὴ Δάφνιν ἐπεθύμει λουόμενον ἰδεῖν πάλιν». Ὁ ἐκδότης διώρθωσεν εἰς ἰδεῖν τὴν γραφὴν τοῦ Λαυρεντιακοῦ κώδικος ἰδέσθαι. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ ἐνεργητικὸς τύπος τοῦ ρήματος χρησιμοποιεῖται συχνάκις ὑπὸ τοῦ Λόγγου (πβ. σελ. 28.1-2 [2.24.4] ἀλλ' εὐχόμενος... τὰς Νύμφας ὄναρ ἰδεῖν, 36.10-11 [3.6.4] ἐπεὶ μὴ εἴμαρτο...

ταύτην ἰδεῖν, τὸν ἐν τέλει Index verborum, σελ. 92, ἐν λ. ὀ ρ ῶ, καὶ τὰ ἀμέσως μετὰ τὸ προκείμενον χωρίον γραφόμενα, σελ. 7.17 [1.13.5] καὶ λουόμενον εἶδε καὶ ἰδοῦσα ἦψατο), τοιοῦτον δὲ τύπον θὰ ἀνεμένομεν εὐλόγως. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῇ ἡ ἐμφάνισις εἰς τὸν Λαυρεντιακὸν κώδικα τοῦ μέσου τύπου ἰδέσθαι μὲ ἐνεργητικὴν ἔννοιαν, ὅταν γνωρίζωμεν ὅτι τὸ μέσον ὀ ρ ῶ σ θ α ι χρησιμοποιοεῖται μὲ ἐνεργητικὴν ἔννοιαν εἰς πεζοῦς συγγραφεῖς μόνον ἐφ' ὅσον συντίθεται μετὰ προρρηματικῶν (βλ. LSJ⁹ ἐν λ. ὀ ρ ῶ Π.4); Πρόκειται ἄρα περὶ σφάλματος τοῦ ἀντιγραφέως; Ἄλλ' ὅμως, ἐὰν ὄντως ἡ ἀληθὴς γραφὴ ἦτο ἰ δ εῖ ν, πῶς συνέβη ὥστε ὁ ἀντιγραφεὺς νὰ ὀποκαταστήσῃ εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀπλουστεράς καὶ συνηθεστάτης τὴν ἄλλως ἀμάρτυρον, ὑπὸ τὴν ὀρισμένην μορφήν καὶ ἔννοιαν, γραφὴν ἰ δέ σ θ α ι; Πιθανὸν ἄρα ἡ γνησία γραφὴ εἶναι ἰ δέ σ θ α ι καὶ διὰ λόγους παλαιογραφικοὺς καὶ διότι συχνή, ὡς γνωστὸν, εἶναι εἰς τὸν μεταγενέστερον ἑλληνισμὸν ἡ χρῆσις μέσων ρημάτων, ἐκεῖ ὅπου παλαιότερον ἐγένετο χρῆσις ἐνεργητικῶν ρημάτων (βλ. προχειρῶς F. Blass - A. Debrunner - R. Funk, *A Greek grammar of the New Testament and other early Christian literature*, Chicago-London 1961, §316). —13.9 [1.24.1] ἐπ' ἀ θ ρ ο ῦ ν. Υἱοθετεῖται, ὀρθῶς δέ, ἡ γραφὴ τοῦ Λαυρεντιακοῦ κώδικος, ἡ ὅποια ἐπεβεβαίωσε παλαιὰν διόρθωσιν τοῦ Κοραῆ (βλ. Praefatio, σελ. XIV, ὑπόσημ. 1). Πεντηκονταετίαν ὄλην πρὶν ἢ καταστῆ γνωστὴ ἡ ἀκριβὴς γραφὴ τοῦ κώδικος (βλ. C. Cobet, *Variae lectiones*, Lugduni-Batavorum 1854, σελ. 178) ὁ Κοραῆς, ἐπιστέλλων κατὰ τὸ ἔτος 1793 εἰς τὸν Γάλλον λόγιον Chardon de la Rochette (βλ. Brunet de Presle - E. Egger - Mis de Queux de Saint Hilaire, *Lettres inédites de Coray à Chardon de la Rochette (1790-1796)*, Paris 1877, σελ. 109-110 = Ἄδαμάντιος Κοραῆς. Ἀλληλογραφία. Τόμος Α' (1774-1798), Ἀθήνα 1964, σελ. 389-390), ὑπεδείκνυε ὅτι ἀντὶ τῆς φερομένης εἰς τὰς παλαιότερας ἐκδόσεις γραφῆς ἐ π α ν θ ο ῦ ν (ἢ ἐπ' ἀ ν θ ο ῦ ν) ὀφείλε νὰ γραφῇ ἐπ' ἀ θ ρ ο ῦ ν, τὴν γραφὴν δὲ αὐτὴν ὁ Κοραῆς εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἰδικὴν του ἐκδοσιν τοῦ 1802 (πβ. Chardon de la Rochette, *Mélanges de critique et de philologie*, II, Paris 1812, σελ. 102, Λόγγου ποιμενικῶν τῶν κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην λόγοι τέτταρες ἐπιμελεία... Ν. Σ. Πικκόλου, ἐν Παρισίοις 1866, σελ. 189-193, καὶ Δ. Θερεϊανοῦ, Ἄδαμάντιος Κοραῆς, Α', ἐν Τεργέστη 1889, σελ. 379). —22.8 [2.10.2] Ἄντι τοῦ ἐνθεώτεροι ἴσως γρ. ἐωθινώτεροι, ἐφ' ὅσον ἔχει προηγηθῇ (σελ. 21.11-12 [2.8.2] τὸ ἐπιθυμοῦσιν ἀλλήλους ὀ ρ ῶ ν· διὰ τοῦτο θ ᾶ τ τ ο ν ε ὑ χ ὸ μ ε θ α γ ε νέ σ θ α ι τὴν ἡμέραν.— 40.24-27, 41.1-3 [3.17.1-2] ἡ δὲ ἡγεῖτο ὡς μακροτάτω τῆς Χλόης, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸ πυκνότατον ἐγένοντο πηγῆς πλησίον καθίσει κελεύσασα αὐτὸν «έρῃς», εἶπε «Δάφνι, Χλόης, καὶ τοῦτο ξμαθον ἐγὼ νύκτωρ παρὰ τῶν Νυμφῶν δι' ὄνειρατος, αἶ μοι καὶ τὰ χθιζά σου διηγήσαντο δάκρυα καὶ ἐκέλευσάν σε σῶσαι διδαξαμένην τὰ ἔρωτος ἔργα. τὰ δὲ ἐστὶν οὐ φίλημα καὶ περιβολή καὶ οἷα δρῶσι κριοὶ καὶ τράγοι. ἄλλα ταῦτα πηδῆματα καὶ τῶν ἐκεῖ γλυκύτερα· πρόσσεστι γὰρ αὐτοῖς χρόνος μακροτέρας ἡδονῆς». Ἄντι τοῦ πηδῆματα ὁ Κοραῆς εἶκασε παιδεύματα: Ἡ Λυκαίνιον ἀπευθυνομένη εἰς τὸν Δάφνιν λέγει ὅτι τὰ ἐρωτικά ἔργα τὰ ὅποια πρόκειται νὰ τοῦ διδάξῃ δὲν εἶναι τὸ φίλημα καὶ ἡ περιβολή (πβ. σελ. 21.3 [2.7.7]), τὰ ἄλλως «Φιλητᾶ παιδεύματα» καλούμενα (πβ. σελ. 21.2-4 [2.7.7] Ἐρωτος γὰρ οὐδὲν φάρμακον... ὅτι μὴ φίλημα καὶ περιβολή καὶ συγκατακλιθῆναι γυμνοῖς σῶ-

μασι, 39.4-5 [3.13.3] και ἐζήτουν και αὐτοὶ περιττότερόν τι φιλήματος και περιβολῆς και 39. 9-10 [3.14.1] τοῦτο γὰρ λείπειν τοῖς Φιλητᾶ παιδεύμασιν), οὔτε τὰ ὑπὸ κριῶν και τράγων τελούμενα (πβ. σελ. 38.27-28 [3.13.2] ἐγίνοντο και τράγων διώγματα και εἰς τὰς αἴγας ἐρωτικώτερα πηδήματα και 39. 12-13 [3.14.2] τοῦτο...δ οἱ κριοὶ ποιοῦσι τὰς δις και οἱ τράγοι τὰς αἴγας· ἄλλα εἶναι τὰ παιδεύματα τῆς Λυκαίνιου και τῶν προηγουμένων γλυκύτερα (πβ. σελ. 41.11-12 [3.18.3] ἤρχετο παιδεύειν τὸν Δάφνιν, 41.19-20 [3.19.1] τελεσθεισῆς δὲ τῆς ἐρωτικῆς παιδαγωγίας ...και ὅσα πεπαίδευτο, 65.17-18 [4.40.3] και ἔδρασέ τι Δάφνις ὦν αὐτὸν ἐπαίδευσε Λυκαίνιον). Ἡ διόρθωσις ἄρα τοῦ Κοραῆ ὑπερισχύει τῆς παραδεδομένης γραφῆς. — 42.8 [3.20.2] περιφύς. Καὶ ἐνταῦθα ἡ γραφή τοῦ Λαυρεντιακοῦ κώδικος (ἀντὶ τῆς περιθεις τοῦ Βατικανοῦ κώδικος) ἐπεβεβαίωσε παλαιὰν διόρθωσιν τοῦ Κοραῆ (πβ. Praefatio, σελ. XIV, ὑποσημ. 1) παρακινήθεισαν ἐκ τοῦ δημοτικοῦ π 21 πάντα κύσεν περιφύς (βλ. de la Rochette, Mélanges..., ἔ.ἀ., σελ. 104). Πβ. και σελ. 39.22-23 [3. 14.5] περιεφύετο μιμούμενος τοὺς τράγους. — 49.1-3 [3.34.2] και οὐκ ἔμελλον αὐτὸ καταλιπεῖν ὀφθαλμοὺς ἔχων ἵνα πέση χαμαὶ και ἡ ποιμνιον αὐτὸ πατήσῃ νεμόμενον ἢ ἐρπετὸν φαρμάξῃ συρόμενον ἢ χρόνος δαπανήσῃ κείμενον, βλεπόμενον, ἐπαινούμενον. Ὁμιλεῖ ὁ Δάφνις περὶ τοῦ ἐρωτικοῦ μήλου, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ προσφέρῃ ὡς δῶρον εἰς τὴν Χλόην. Τὸ βλεπόμενον, ἐπαινούμενον μετέθεσεν ὁ Κοραῆς (πβ. de la Rochette, Mélanges..., ἔ.ἀ., σελ. 105) εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ ὀφθαλμοὺς ἔχων και τοῦ ἵνα πέση διάστημα, τὴν μετάθεσιν δὲ αὐτὴν εἰσήγαγε σιωπηρῶς και εἰς τὴν παρισινήν ἔκδοσίν του, τοῦ 1802. Ὅτι τὸ βλεπόμενον, ἐπαινούμενον δὲν ἔχει θέσιν ἐκεῖ ὅπου παραδίδεται εἰς τὰ χειρόγραφα φαίνεται (α) ἐκ τοῦ ὕφους τοῦ Λόγγου: μετὰ τὸ πέση χαμαὶ παρατίθενται τρία ἐνδεχόμενα τῆς τύχης τοῦ μήλου, (1) ἡ ποιμνιον αὐτὸ πατήσῃ νεμόμενον, (2) ἡ ἐρπετὸν φαρμάξῃ συρόμενον, (3) ἡ χρόνος δαπανήσῃ κείμενον· ἡ ἰσορροπία τῶν τριῶν φράσεων εἶναι προφανής, διαταράσσεται ὁμως ἐκ τῆς προσθήκης ἐν τέλει τῆς ἐπιμάχου φράσεως βλεπόμενον, ἐπαινούμενον. Ἀλλὰ (β) και τὸ νόημα πείθει ὅτι τὸ βλεπόμενον, ἐπαινούμενον οὐδόλως ἀρμόζει μετὰ τὸ κείμενον, ἐφ' ὅσον τὸ χαμαὶ κείμενον μήλον, ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀλλοιούμενον, δὲν δύναται, βεβαίως, ν' ἀποτελῇ ἀντικείμενον θέας (βλεπόμενον) και ἐγκωμίων (ἐπαινούμενον). Εἰκάζω λοιπὸν ὅτι λόγῳ ὁμοιοτελεῦτου μετὰ τὸ κείμενον ἐξέπεσαν λέξεις τινὲς (κείμενον <...ἐπικείμενον,> βλεπόμενον, ἐπαινούμενον) περὶ τοῦ Πάριδος ἴσως, ὡς κριτοῦ τοῦ μεταξὺ τῶν θεαινῶν Ἥρας, Ἀθηνᾶς και Ἀφροδίτης ἀγῶνος κάλλους, και τοῦ νικητηρίου ἄθλου τοῦ μήλου, ὁμοίου πρὸς τὸ μήλον τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ προσφέρῃ ὁ Δάφνις εἰς τὴν Χλόην (πβ. σελ. 48.21 κέξξ. [3.33.4 κέξ.]). Τὸ ἐκείνος ἦν ποιμῆν (σελ. 49.5 [3.34.3]), ἀναφερόμενον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον (Πάριν), περὶ τοῦ ὁποίου ὁμως οὐδεμίαν ὑπάρχει μνεῖα εἰς τὸ παραδεδομένον κείμενον τοῦ Λόγγου, καθιστᾶ βεβαιότεραν τὴν ὑπόνοιαν περὶ ἐκπτώσεως λέξεων μετὰ τὸ κείμενον, εὐλόγως δὲ ὁ νέος ἐκδότης εἴκασεν ad loc. ὅτι «fort. post Ἀφροδίτη addendum παρ' Ἀλεξάνδρου (cf. infra ἐκεῖνος)», χωρὶς ὁμως νὰ αἰτιολογῇ τὸ πρᾶγμα παλαιογραφικῶς. Ἐὰν ἡ εἰκασία περὶ ἐκπτώσεως μετὰ τὸ κείμενον λέξεων ἀπορριφθῇ, μόνῃ τότε, φρονῶ, λύσις ὑπολείπεται ἢ μετάθεσις τῶν δύο ἐπιμάχων λέξεων και ἡ συμπλήρωσις, καθ' ὃν τρόπον ὑπέδειξαν ὁ Κοραῆς και

ὁ νέος ἐκδότης, ἀντιστοίχως. Προσθεθεῖτω ὅτι ἀντι (σελ. 49.4 [3.34.2]) τοῦτο ἐγὼ σοι ἴσως γρ. τοῦτο κἀγὼ σοι. —50.14-17 [4.4.1] τοιοῦτον ὄντα τὸν παράδεισον ὁ Λάμων ἐθεράπευε, τὰ ξηρὰ ἀποτέμων, τὰ κλήματα ἀναλαμβάνων. τὸν Διόνυσον ἐστεφάνωσε, τοῖς ἄνθεσιν ὕδωρ ἐπωχέτευσεν ἐκ πηγῆς τίνος ἢν εὔρεν ἐς τὰ ἄνθη Δάφνις· ἐσχόλαζε μὲν τοῖς ἄνθεσιν ἢ πηγῇ, Δάφνιδος δὲ ὁμῶς ἐκαλεῖτο πηγῇ. Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο κατὰ τὸ τελευταῖον κῶλον (ἐσχόλαζε μὲν κτέξξ.) παρέχει τοιοῦτα πράγματα, ὥστε εὐλόγως ὁ νέος ἐκδότης νὰ ὁμολογῇ ad. loc. «ἐσχόλαζε... πηγῇ² non intelligo». Αἱ ἐρμηνεῖαι τῶν ἐκδοτῶν δὲν πείθουν: «Il y avait une source que Daphnis avait trouvée pour arroser les fleurs: elle était réservée à leur soin et, néanmoins, on l'appelait "la source de Daphnis"» (Dalmeyda) ἢ «There was a spring, one that Daphnis first discovered, and that, although it was set apart for this purpose of watering the flowers, was nevertheless, in favour to him, always called Daphnis his fountain» (Edmonds). Κατ' ἀρχήν, τί σημαίνει ἐσχόλαζε... τοῖς ἄνθεσιν ἢ πηγῇ; Οἱ δύο μνημονευθέντες ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν τὸ σχολάζω+δοτ. ἐπὶ τόπου ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ἐπιφυλάσσεται, παραμένω διαθέσιμος εἰς τι, εἶμαι προωρισμένος διὰ τι», ἀκολουθοῦντες σιωπηρῶς εἰς τὸ Λεξικὸν τῶν LSJ⁹ ἐν λ. σχολάζω IV, ὅπου παρατίθεται χωρίον Ἑρμοῦ τοῦ Τρισεγίστου παρὰ Στοβαίῳ (1.49.68) τὸ ἀπ' οὐρανοῦ κορυφῆς μέχρι σελήνης θεοῖς καὶ ἄστροις... σχολάζει. Ἐὰν ὁμῶς τὸ σχολάζω εἶχε καὶ εἰς τὸν Λόγγον τὴν αὐτὴν μὲ τὸν Στοβαῖον σημασίαν, τότε τὸ χωρίον τοῦ Λόγγου οὐδὲν ἄλλο θὰ ἦτο δυνατόν νὰ σημαίνῃ πλὴν ὅτι ὁ περὶ τὴν πηγὴν τόπος ἦτο ὠρισμένος διὰ τὴν φιλοξενίαν ἀνθέων· ἀλλ' ὁ Λόγγος ὁμιλεῖ περὶ παροχευέσεως ὕδατος ἐκ τῆς πηγῆς εἰς τὰ ἄνθη (τοῖς ἄνθεσιν ὕδωρ ἐπωχέτευσεν [scil. ὁ Λάμων] ἐκ πηγῆς καὶ τίνος), δηλαδὴ περὶ ἀρδεύσεως δι' ὀχετῶν ἀρχομένου ἀπὸ τῆς πηγῆς καὶ φερόντων εἰς τὸν παράδεισον τοῦ Λάμωνος. Ἐπομένως ἢ προδηλωθεῖσα τοῦ σχολάζω ἐννοία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξῆ ἐφαρμογὴν εἰς τὸ προκείμενον χωρίον. Ἐὰν ὁμῶς τὸ σχολάζω+δοτ. πράγματος ἐκκληθῆ ὑπὸ τὴν συνήθη εἰς τὸ ρῆμα ἐννοίαν, τοῦ «vacare rei, καταγίνομαι εἰς τι, ἀφιερῶ τὸν καιρὸν μου εἰς τι» (βλ. λ. σχολάζω ἐν LSJ⁹ σελ. 1747-1748 καὶ W. Bauer - W. F. Arndt - F. W. Gingrich, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and other early Christian literature*, Chicago 1957, σελ. 805), τότε ὡς ὑποκείμενον τοῦ ἐσχόλαζε πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὁ Λάμων (καθ' ὃν τρόπον ὀλίγον κατωτέρω, σελ. 51.1-2 [4.4.5], εἰς τὴν φράσιν καὶ τῆς ποιμνῆς παραμελοῦσα τὸ πλεόν ἐκείναις [scil. ταῖς αἴγεσιν] ἐσχόλαζεν, ὑποκείμενον τοῦ ἐσχόλαζεν νοεῖται ἢ Χλόη), ἢ φράσις δὲ ἐσχόλαζε μὲν τοῖς ἄνθεσιν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ προηγηθέντα (σελ. 50.14 ἐξξ. [4.4.1 ἐξ.] τοιοῦτον ὄντα τὸν παράδεισον ὁ Λάμων ἐθεράπευε... τοῖς ἄνθεσιν ὕδωρ ἐπωχέτευσεν). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ φράσις ἢ πηγῇ. Δάφνιδος δὲ ὁμῶς ἐκαλεῖτο πηγῇ ὀφείλει νὰ ὀβελισθῆ ὡς ἐρμήνευμα τοῦ ἐκ πηγῆς τίνος ἢν εὔρεν ἐς τὰ ἄνθη Δάφνις, παρεισφρήσαν ἐκ τῆς φράς εἰς τὸ ἔδαφος. Παρομοίαν παρείσδυσιν ὑπέδειξεν, ὀρθῶς νομίζω, ὁ Castiglioni εἰς 1.30.6 [σελ. 16.11-15]. Κατὰ ταῦτα τὸ κείμενον εἰς τὸ ἐπίμαχον χωρίον πρέπει, φρονῶ, νὰ διαμορφωθῆ ὡς ἐξῆς: ἐσχόλαζε μὲν τοῖς ἄνθεσιν ὁ Λάμων, παρεκελεύετο δὲ καὶ τῷ Δάφνιδι κτέξξ. — 51.7-8 [4.5.2] τὸν Εὐδρομον (οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο). Παρενθετικὴ φράσις, τῆς ὁποίας παράλληλα δείγματα συναντῶνται καὶ ἄλλαχού: σελ. 3.24-25 [1.6.3]

ἡ μὲν δὴ Νάπη (τοῦτο γὰρ ἐκαλεῖτο), 29.13-14 [2.28.1] ὁ Βρύ-
αξις (τοῦτο γὰρ ἐκαλεῖτο ὁ στρατηγός), 53.3 [4.10.1] ὁ δὲ
Γνάθων (τουτί γὰρ ἐκαλεῖτο). Ἐκ τῆς παραβολῆς διδασκόμεθα
ὅτι καὶ ἐν σελ. 51.8 μᾶλλον γρ. τοῦτο γὰρ ἐκαλεῖτο. Τὸ οὕτω τοῦ κώ-
δικος V ἴσως ὀφείλεται εἰς ἐσφαλμένην ἀνάλυσιν βραχυγραφίας.

Ἡ τυπογραφικὴ ἐμφάνισις τοῦ τόμου εἶναι ἡ ἀναμενομένη εἰς τὰς ἐκδό-
σεις Teubner. Μόνα σφάλματα τονισμοῦ τὰ ὁποῖα ὑπέπεσαν εἰς τὴν ἀντίληψίν
μας εἶναι τὰ ἐξῆς δύο: σελ. 50.16 π η γ ἦ ς τιν ὀ ς (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ π η γ ἦ ς
τινο ς) καὶ 59.5 π ἄ τε ρ α (ἀντὶ πα τ ἔ ρ α).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Γρηγορίου Δ. Ζιάκα, *Ὁ Μυστικὸς ποιητὴς Maulana Jalaladdin Rumi καὶ ἡ
διδασκαλία του*, Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 329.

Ἡ παρούσα μελέτη τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης Γρ.
Δ. Ζιάκα στρέφεται περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ ἰσλαμικοῦ μυστικισμοῦ καὶ σκοπεῖ νὰ
ἐρευνήσῃ τὸν βίον, τὸ ἔργον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ περιφημοτέρου ἐκ τῶν
μυστικῶν ποιητῶν τοῦ Ἰσλάμ, τοῦ ἐξόχου Jalaladdin Rumi. Εἶναι δὲ ὁ ἰσλαμικὸς
μυστικισμὸς, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα tasawwuf ἢ sufismus, μία τῶν σπουδαιο-
τέρων καὶ πλέον ἀξιολόγων πνευματικῶν κινήσεων καὶ μορφῶν τοῦ πνεύματος,
αἱ ὁποῖαι ἐγεννήθησαν εἰς τὸ Ἰσλάμ ἀποτελεῖ τὴν ὑψίστην ἔκφρασιν τοῦ ἰσλα-
μικοῦ πνεύματος, τὸν πνευματικὸν καρπὸν ἐσωτερικεύσεως καὶ αὐτοπεριουλ-
λογῆς τοῦ μουσουλμανισμοῦ.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος (κεφάλαια α' καὶ β') σελ. 33-90, ἐντοπίζονται καὶ ἐξε-
τάζονται ὑπὸ τοῦ σ. τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ποιητοῦ, τὸ οἰκογενειακὸν δένδρον, ἡ μα-
θητεία του κατὰ τὴν ἀποδημίαν καὶ περιπλάνησίν του, ἡ διδασκαλία καὶ αἱ ἀν-
τιδράσεις τὰς ὁποίας προεκάλεσεν, ὡς καὶ ἡ ἐν γένει ἐπίδρασις τοῦ πνεύματός του
ἐν τῇ μουσουλμανικῇ παραδόσει. Ὅμοίως ἀναφέρεται τὸ φιλολογικὸν ἔργον του
(τετράστιχα, κηρύγματα, ἐπιστολαί), τὸ ὁποῖον καὶ ἀναλύεται ἐξ ἐπόψεως δομῆς,
ποιητικῶν μέτρων καὶ συμβολισμοῦ τῆς γλώσσης.

Εἰς τὸ δευτέρον μέρος (κεφάλαια α', β', γ' καὶ δ'), σελ. 93-266, ἐκτίθεται ἡ
διδασκαλία τοῦ Jalaladdin Rumi εἰς 4 κεφάλαια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον ἀ-
ναφέρεται εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ ὄντος, τὸ δευτέρον εἰς τὴν Δημιουργίαν ὡς αἰ-
ωνίαν Θεοφάνειαν, τὸ τρίτον εἰς τὸν Ἄνθρωπον ὡς μικρόκοσμον καὶ μακρόκο-
σμον καὶ ὡς κάτοπτρον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σύμπαντος, καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὴν ἐ-
πιστροφὴν τοῦ παντός εἰς τὴν ἀρχέγονον ἐνότητα. Ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια:
Συμπεράσματα (σ. 267-276) καὶ The Mystic Poet Maulana Jalaladdin Rumi and
His Teaching-Summary (σ. 277-289).

Ἐπειδὴ ἡ ἀκμὴ τοῦ μουσουλμανικοῦ πνευματικοῦ βίου σημειοῦται διὰ
τῆς κατὰ τὸν 9ον καὶ 10ον αἰῶνα οἰκειώσεως τῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς κλη-
ρονομίας ὑπὸ τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου καὶ ἐπειδὴ ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ θεολογία τοῦ
Ἰσλάμ ἔχουν βαθεῖας τὰς ρίζας των εἰς τὴν ἑλληνικὴν σκέψιν καὶ φιλοσοφίαν,
ὁ ἰσλαμικὸς μυστικισμὸς παρουσιάζει μέγιστον ἐνδιαφέρον καὶ ἡ παρούσα
ἐργασία ἀποκτιᾷ καὶ γραμματολογικὴν ἀξίαν. Ἐπὶ πλέον διὰ τῆς μελέτης τοῦ